

1.4 PRÁVNÍ ŘÁD ČR A PRÁVO EU

PRÁVNÍ ŘÁD ČR

Právní řád ČR je uspořádaný **system pramenů** práva platných v ČR nebo v rámci mezinárodního společenství, jehož je členem. Právní řád ČR, jenž je součástí kontinentálního typu právní kultury, je založen na **psaném právu** a patří do něj **právní předpisy**, ratifikované a vyhlášené **mezinárodní smlouvy**, k nimž dal souhlas Parlament ČR a **nálezy Ústavního soudu**, kterými Ústavní soud zrušil právní předpis nebo jeho část.

Zvláštní kategorií jsou v českém právu **právní principy**, jež sice **nejsou formálními** prameny práva, ale vzhledem k dynamice společenských změn mohou orgány **aplikující právo** za určitých omezených podmínek právě prostřednictvím právních principů dovést právní řešení posuzované věci. **Ústavní soud ČR** v této věci **uvedl**, že **právní princip** má charakter samostatného **pramene** práva, pouze pokud psané právo nestanoví jinak.

Také **kolektivní smlouvy**, resp. jen jejich normativní část, jsou v českém právu pramenem práva. Také **konstantní judikatura** vyšších soudů (především **Nejvyššího soudu** a **Nejvyššího správního soudu**) působí, jako by byla pramenem práva.

Právní předpis může zahrnovat **několik právních norem**, jednu právní normu, ale také **jedna právní norma** může být upravena v **několika právních předpisech**. Právní normy je možné **rozdělit** podle jejich postavení v systému právní regulace na **hmotněprávní** a **procesněprávní normy**.

Nejvýznamnější je však členění podle **právní síly**. Právní síla je **vlastnost** právní normy (právního předpisu), která může být chápána **absolutně nebo relativně**.

Podle **absolutní právní síly** se v českém právním řádu rozeznávají **primární (zákonné)** předpisy, kterými jsou **ústavní zákony, zákony a zákonná opatření** Senátu, a sekundární (**podzákonné**) předpisy, které jsou přijímány bezprostředně podle ústavy (**právní předpisy vlády a prezidenta republiky**) a přijímány na základě výslovného **zákonného zmocnění** (právní předpisy **ministerstev, správních orgánů** a orgánů **samosprávy** v přenesené působnosti).

Podle **relativní právní síly** se rozlišují právní normy **původní** (originární) a **odvozené** (derivativní), tj. takové, které byly vydány na základě a k provedení normy původní. Právní předpisy originární jsou primární právní předpisy, ale také i ty zákony, které provádějí některá ustanovení ústavních zákonů. Svou povahou jsou **originárními** předpisy také obecně závazné **vyhlášky v samostatné působnosti obcí a krajů**, jež jsou však právní předpisy podzákonné. **Derivativní** předpisy jsou **nařízení vlády, rozhodnutí prezidenta** republiky obecně normativní povahy, právní předpisy ministerstev, správních orgánů a orgánů územní samosprávy (s výjimkou vyhlášek zastupitelstev). Podle autorství se dělí na právní předpisy **legislativy, exekutivy a územní samosprávy**.

Mezinárodní smlouvy

Mezinárodní smlouvy jsou především **pramenem mezinárodního práva**, na základě vnitrostátní úpravy však mohou být pramenem také práva vnitrostátního. **Čl. 10 Ústavy** stanovuje, že „**vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a**

jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.“

Mezinárodní smlouva tak **nemá vyšší právní sílu než zákony**, ale aplikační přednost. Při rozhodování soudů platí, že soudce je vázán nejen zákonem, ale i mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu.

Nálezy Ústavního soudu

Navzdory kritice se působení ústavního soudnictví jako náhradního zákonodárce ve všech západních demokraciích rozšířilo. Ústavní soud ČR může zrušit právní předpis nebo jeho část. Je nutné rozlišovat závaznost vlastního výroku rozhodnutí a odůvodnění rozhodnutí.

EVROPSKÉ PRÁVO

Od vstupu ČR do Evropské unie **platí v ČR také prameny evropského komunitárního práva**, přičemž významná část již byla implementována do zákonů a dalších právních předpisů. Dnes obsah zhruba 70 až 80 % právních předpisů přijímaných v členských státech více či méně ovlivňuje ES.

Rozlišujeme dvě základní složky evropského práva:

právo primární a sekundární.

Někdy se odlišuje i právo **terciální**, což jsou **dohody mezi členskými státy**, které prohlubují evropskou integraci nebo usnadňují fungování EU; jeho význam však již dosti poklesl, jak se evropská integrace prohloubila.

Primární právo

Této vrstvě práva EU se někdy říká „**ústavní právo EU**“. Termín ústava je totiž tradičně spojován se státem, ne mezinárodní organizací, a Smlouvu o ústavě pro Evropu občané Francie a Nizozemska odmítli v referendu. **Primární právo tedy tvoří:**

zakládací smlouvy (Smlouva o Evropské unii, Smlouva o fungování Evropské unie / SFEU) a jejich dodatky a protokoly jejich novely (především Jednotný evropský akt, Amsterdamská smlouva, Smlouva z Nice, Lisabonská smlouva)

Listina základních práv Evropské unie (měla být součástí Smlouvy o ústavě pro Evropu, státy se k jejímu dodržování zavázaly v rámci Lisabonské smlouvy)

Právo **primární spadá** do mezinárodního práva **veřejného**. Se všemi změnami primárního práva **musejí souhlasit všechny členské státy**. Je však pravda, že státy EU dopředu souhlasily, že o některých méně závažných institucionálních změnách (například o změně Statutu Evropského soudního dvora) mohou rozhodnout orgány Evropské unie, nicméně i tak většinou jednomyslně. Tyto mimořádné změny spadají do kategorie tzv. **passarell**. Tak se neformálně nazývají všechny **zjednodušené postupy** revize zakládacích smluv, tj. bez konání konventu nebo mezinárodní konference. I významnější passarellly ovšem **musejí ratifikovat všechny členské státy**. V případě **eurozatykač** (Pl. 66/04) konstatoval český Ústavní soud, že takové změny mezinárodních smluv nejsou v rozporu s českou ústavou.

Sekundární právo

Sekundární právo je **souhrn unijních aktů**, které si **vytváří Unie** pomocí svých **orgánů a institucí**. Právní teorie dovozuje, že se sice nepochybně nejedná o právo vnitrostátní, ale ani o právo mezinárodní, proto říkáme, že právo EU je právní systém **sui generis, svého druhu**.

Lze odlišit několik **typů právních aktů**, z nichž první dva jsou legislativní (mají obecnou platnost):

Nařízení, jsou přímo použitelné, nevyžadují žádnou formu „včlenění“ do vnitrostátních právních systémů;

Směrnice, stanovují legislativní cíle a ponechávají státům volný způsob, jak jich dosáhnout; pokud svoji povinnost poruší, hrozí jim nejen žaloba na porušení smluv, ale i nebezpečí, že budou muset svým občanům nahradit škodu;

Rozhodnutí, obdoba vnitrostátních správních aktů, platí pro určitou konkrétní situaci; sem patří i **rozsudky Evropského soudního dvora**;

Stanovisko, nezávazný právní akt, stanovisko orgánů EU k určitému problému;

Nad tím, že je sekundární právo v **souladu** s primárním, bdí **Soudní dvůr EU soudní dvůr**. I proto ta přezdívka „**ústavní právo EU**“.

PŘEHLED ZÁKLADNÍCH ZÁKONŮ ČR

<http://www.zakonyprolidi.cz/>

Ústavní zákony

- 1/1993 Sb. **Ústava České republiky**
- 2/1993 Sb. **Listina základních práv a svobod**
- 110/1998 Sb. Ústavní zákon o bezpečnosti ČR
- 347/2997 S. Ústavní zákon o vytvoření vyšších územních samosprávných celků

Ústavní zákony vztahující se k hranicím ČR

- 102/1930 Sb. o úpravě státních hranic s Německem, Rakouskem a Maďarskem
- 205/1936 Sb. o úpravě státních hranic s Německem
- 62/1958 Sb. o konečném vytyčení státních hranic s Polskou lidovou republikou
- 30/1974 Sb. o souhlasu ke změnám hranic České socialistické republiky
- 66/1974 Sb. o změnách státních hranic s Rakouskou republikou
- 37/1982 Sb. o změnách státních hranic s Německou demokratickou republikou
- 74/1997 Sb. o změnách státních hranic se Slovenskou republikou
- 76/2004 Sb. o změnách státních hranic s Rakouskou republikou
- 633/2004 Sb. o změnách státních hranic se Spolkovou republikou Německo

Zákony a vyhlášky

- 40/1964 Sb. Občanský zákoník (1964-2013)
- 89/2013 Sb. **Občanský zákoník (2014)**
- 513/1991 Sb. Obchodní zákoník
- 90/2012 Sb. **Zákon o obchodních korporacích**
- 67/2013 Sb. Zákon k otázkám souvis. s užíváním bytů a nebytových prostor v domě s byty
- 94/1963 Sb. Zákon o rodině (2013)
- 262/2006 Sb. **Zákoník práce**

455/1991 Sb. **Živnostenský zákon**
304/2013 Sb. **Zákon o veřejných rejstřících**
323/2013 Sb. **Vyhláška o náležitostech formulářů na podávání návrhů na zápis do VŘ**
309/1999 Sb. **Zákon o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv**
99/1963 Sb. **Občanský soudní řád**
150/2002 Sb. **Soudní řád správní**
182/1993 Sb. Zákon o Ústavním soudu
349/1999 Sb. Zákon o Veřejném ochránci práv
500/2004 Sb. Správní řád
129/2000 Sb. **Zákon o krajích**
128/2000 Sb. **Zákon o obcích**
141/1961 Sb. **Trestní řád**
40/2009 Sb. **Trestní zákoník**
200/1990 Sb. Zákon o přestupcích
194/1949 Sb. Zákon o nabývání a pozbývání občanství

258/2013 Sb. **Zákon o rozpočtu ČR na 2014**
280/2009 Sb. Daňový řád
16/1993 Sb. Zákon o dani silniční
338/1992 Sb. **Zákon o dani z nemovitých věcí**
235/2004 Sb. **Zákon o dani z přidané hodnoty**
586/1992 Sb. **Zákon o daních z příjmů**
357/1992 Sb. Zákon o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí
155/1995 Sb. Zákon o důchodovém pojištění
187/2006 Sb. Zákon o nemocenském pojištění
589/1992 Sb. **Zákon o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti**
227/2000 Sb. Zákon o elektronickém podpisu
2/1991 Sb. Zákon o kolektivním vyjednávání
110/2006 Sb. Zákon o životním a existenčním minimu
117/1995 Sb. Zákon o státní sociální podpoře
500/2002 Sb. Prováděcí vyhláška k podvojnému účetnictví pro podnikatele
435/2004 Sb. Zákon o zaměstnanosti
582/1991 Sb. Zákon o organizaci a provádění sociálního zabezpečení
592/1992 Sb. **Zákon o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění**
101/2000 Sb. Zákon o ochraně osobních údajů
106/1999 Sb. Zákon o svobodném přístupu k informacím
13/1997 Sb. Zákon o pozemních komunikacích
361/2000 Sb. Zákon o provozu na pozemních komunikacích

120/2001 Sb. **Exekuční řád**
182/2006 Sb. **Insolvenční zákon**
344/1992 Sb. Katastrální zákon
358/1992 Sb. Notářský řád
218/2002 Sb. Služební zákon
85/1996 Sb. Zákon o advokacii
585/2004 Sb. Branný zákon
13/1993 Sb. Celní zákon
121/2000 Sb. Autorský zákon

82/1998 Sb. Zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem
59/1998 Sb. Zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku
183/2006 Sb. **Stavební zákon**
184/2006 Sb. Zákon o vyvlastnění
265/1992 Sb. Zákon o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem
561/2004 Sb. Školský zákon

21/1992 Sb. Zákon o bankách
6/1993 Sb. **Zákon o České národní bance**
591/1992 Sb. **Zákon o cenných papírech**
127/2005 Sb. Zákon o elektronických komunikacích
300/2008 Sb. Zákon o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů
408/2010 Sb. Zákon o finančním zajištění
72/2000 Sb. Zákon o investičních pobídkách
189/2004 Sb. Zákon o kolektivním investování
104/2008 Sb. Zákon o nabídkách převzetí
480/2004 Sb. Zákon o některých službách informační společnosti
477/2001 Sb. Zákon o obalech
151/1997 Sb. Zákon o oceňování majetku
185/2001 Sb. Zákon o odpadech
143/2001 Sb. Zákon o ochraně hospodářské soutěže
114/1992 Sb. Zákon o ochraně přírody a krajiny
634/1992 Sb. Zákon o ochraně spotřebitele
334/1992 Sb. Zákon o ochraně zemědělského půdního fondu
441/2003 Sb. Zákon o ochranných známkách
284/2009 Sb. Zákon o platebním styku
256/2004 Sb. Zákon o podnikání na kapitálovém trhu
37/2004 Sb. Zákon o pojistné smlouvě
277/2009 Sb. Zákon o pojišťovnictví
229/1991 Sb. Zákon o půdě a jiném zemědělském majetku
145/2010 Sb. Zákon o spotřebitelském úvěru
353/2003 Sb. **Zákon o spotřebních daních**
96/1993 Sb. Zákon o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření
22/1997 Sb. Zákon o technických požadavcích na výrobky
563/1991 Sb. **Zákon o účetnictví**
266/2006 Sb. Zákon o úrazovém pojištění zaměstnanců
48/1997 Sb. Zákon o veřejném zdravotním pojištění
26/2000 Sb. Zákon o veřejných dražbách
137/2006 Sb. Zákon o veřejných zakázkách
72/1994 Sb. Zákon o vlastnictví bytů
111/1998 Sb. Zákon o vysokých školách
91/2012 Sb. **Zákon o mezinárodním právu soukromém**
3/1993 Sb. Zákon o státních symbolech